

Den unikke tamkat

Del I

Der er mange spændende og fantastiske kattedyr i verden, men set med adfærdsbiologiske øjne er tamkatten en af de mest unikke af dem alle. Det er ikke blot dens domesticeringshistorie der gør tamkatten helt enestående. Det er også dens helt specielle sociale status samt dens utrolige evne til at tilpasse sig

Lige nu findes der 41 arter i kattedefamilien (Felidae). Inden for zoologien skelner man helt overordnet mellem **store katte** (fx tiger, leopard og løve) og **små katte** (fx los, vildkat og tamkat). Det er ikke bare størrelsen, der afgør om en art klassificeres under store eller små katte. Fx hører pumaen til hos de små katte, selv om den kan veje næsten 100 kg, mens træleoparden der kun vejer omkring de 20 kg hører til de store katte. Inddelingen har mere at gøre med fysiologisk slægtskab end med udseende. Der er også flere fællesnævner, der - med få undtagelser - skiller de to typer ad. Fx ligger store katte ned når de spiser, mens de små katte "sidder

på hug". En anden interessant forskel er, at store katte kun kan spinde under udånding og ikke når de trækker vejret ind. De lyder altså ikke som en hyggelig uafbrudt løbende motor, sådan som vi kender det fra vores egne små stuetigre.

Der er blevet forsket langt mere i de store katte end i de små. Derfor ved man meget mere om fx tigerens og løvens adfærdsbiologi end tamkatten. Indtil for ikke så længe siden har tamkatten "bare" været et kæledyr, der ikke har fanget forskernes interesse i særlig høj grad. Personligt stiller jeg mig helt uforstående over for dette, da tamkatten set med adfærdsbiologiske øjne er helt usædvanlig og der-

for yderst interessant.

Tamkatten har en utrolig effektiv tilpasningsevne, og intet andet kattedyr har en så stor udbredelse. Der lever tamkatte så godt som overalt i verden - lige fra det altid brændvarme ækvator til de iskolde øer nær Sydpolen, hvor man kan se katte side om side med pingviner.

Når man ser på en arts sociale status er der overordnet to slags dyr: **sociale dyr** og **solitære dyr**. Hos kattedyrene hører kun løven til de sociale dyr, mens alle andre kattearter er solitære.

Sociale dyr - også kaldet flokdyr - kendetegnes ved at de lever tæt sammen med andre artsfæller. Der er mange forskellige former for sociale dyr. Nogle lever sammen i store flokke, som fx kvæg og aber; andre i små familiegrupper - fx ulve og sjakaler; og endelig lever nogle i par, som det fx er tilfældet hos mange fuglearter. Solitære dyr - også kaldet enegængere - lever alene når de er voksne. Undtaget er kun den tid hvor en hun opfostrer unger, samt når han og hun

mødes for at parre sig. Mødet mellem han og hun er normalt ultrakort, og hannen har intet med hun og unger at gøre derefter. Sociale dyr samarbejder om mange opgaver, og de sociale rovdyr som fx mange af hundedyrene, samarbejder især under jagt. Fordelen ved dette er bl.a., at de på den måde kan nedlægge større byttedyr. Den solitære jæger jager alene og angriber ikke større dyr end den selv kan nedlægge. Til gengæld er der ingen den skal dele med (naturligvis med undtagelse af en hun med unger). En kattermor hjælper dygtigt sine killinger med gradvist at lære hvordan man jager og dræber byttedyr, men et egentligt samarbejde er der ikke tale om, og formålet er også at killingen skal lære at jage selvstændigt.

Solitære dyr er generelt ekstremt territoriale og bryder sig ikke om at være tvunget til at leve tæt på artsfæller. Det er en af grundene til at ræve og mink i pelsindustrien har det så forfærdeligt og næsten alle udviser meget voldsom stress og unormal adfærd især i form af stereotypier (*en stereotypi er en sygelig gentagelse af en formålsløs adfærd – fx nikken og vandren frem og tilbage eller i ring*) samt overdreven aggression og selvdestruktiv adfærd.

Nu vil den kvikke læser nok ligne et spørgsmålstegn: "Hvis solitære dyr er sådan og tamkatten er solitær, hvordan kan det så være at mine katte lever fint tæt sammen og endda ser ud til at have stor glæde af hinandens selskab?"

Det er netop når vi søger svaret på dette spørgsmål at vi finder ud af hvor speciel vores tamkat egentlig er. Den er nemlig så socialt fleksibel at den ikke kan låses fast i en af de to kategorier! Måske ville det være mere korrekt at kategorisere tamkatten som **semi-solitær** eller **semi-social**. Selv om tamkatten nedstammer fra den afrikanske vildkat (*Felis silvestris lybica*) som er et klassisk solitært dyr, peger nyere forskning på, at tamkatten har udviklet sig i en lidt anden retning. Nok er den i bund og grund solitær og vil også leve som sådan under helt naturlige forhold. Men når forholdene tillader det, sker der ofte det, at mange katte vælger at leve sammen i mere eller mindre løst bundne grupper. Man ser endda samarbejde - som ellers kun er forbeholdt sociale dyr – i form af gensidig

kropspleje og fælles opfostring af killinger. Man har i flere forskningsprojekter observeret hvordan en gruppe hunner laver store fællesreder og skiftes til at passe og endda amme hinandens killinger. Dette er desuden noget man som opdrætter kan være heldig at opleve hvis man har flere kuld samtidig.

Fordelen ved dette samarbejde er, at mødrene kan skiftes til at gå på jagt mens deres killinger bliver passet af de andre mødre og beskyttet mod eventuelle farer.

De forhold der skal til, for at katte danner sådanne sociale grupper er først og fremmest, at der skal være store og koncentrerede fødekilder på relativt små områder. Disse forhold er næsten altid menneskeskabte. Det er fx tilfældet ved havnepladser med meget fiskeaffald og ved store landbrug hvor kornet tiltrækker store mængde mus og rotter, og hvor kattene desuden ofte får mælk og madrester af landmændene. Når der er så store mængder mad på et lille område forsvinder nødvendigheden af at have et stort territorium.

Formålet med et territorium er at holde andre artsfæller væk, så konkurrencen om byttedyrene ikke bliver for hård. Størrelsen på en hunkats territorium afhænger af hvor mange byttedyr (eller andre fødekilder) der er i området, mens hankattens territorium bestemmes af, hvor mange hunner der er adgang til. Derfor vil en hankats territorium under naturlige forhold altid være en del større end hunkattens. Naturligvis er hankatten også interesseret i byttedyr, men da hunnen ikke alene skal forsørge sig selv men også sine killinger, er mængden af byttedyr af meget større betydning for hende. Hun behøver til gengæld ikke bekymre sig om at finde en hankat at parre sig med – de skal nok komme til hende!

Det, som forskerne har observeret ved kattepopulationer der lever tæt sammen er grupperinger hvor hunkatte og deres killinger i centrum. Hunnerne er en mere eller mindre fast bestanddel af grupperne mens

hankattene er mere løst tilknyttede, og ikke sjældent bevæger sig mellem flere grupper af hunkatte. Hunkattene tolererer hannerne så længe de ikke udgør nogen trussel for killingerne. Man ved ikke ret meget om hvor almindeligt det er, men det er observeret adskillige gange, at en hankat har dræbt killinger i en ubevogtet rede. Dette kan være endnu en årsag til, at hunnerne har fordel af, at lave en "killiingepasningsorden".

Årsagen til hankattens adfærd er måske den samme som hos løver. Når en hanløve besejrer en anden hanløve og derved overtager hans harem, er det ikke usædvanligt at han dræber ungerne (hvis hunnerne ikke formår at beskytte dem). Set fra et evolutionært synspunkt er det en fordel for ham fordi hunnerne så kommer hurtigere i brunst igen og kan blive drægtige med hans egne unger og dermed hans gener.

Om dette også er tilfældet hos tamkatte, der lever semi-socialt, ved vi som sagt ikke nok om pt. Det er også en mulighed, at de observerede tilfælde har været enkeltstående tilfælde og atypiske for tamkatten som art.

Af Maiken Lysholm Sten

Exam. Dyreadfærdsterapeut samt forfatter af bl.a. "Træn din kat", som kan købes via: www.animal-farm.org

Læs del II i næste blad, hvor vi kommer nærmere ind på hvordan tamkattens sociale status påvirker livet som kæledyr hos os.